



Ústav geoniky AV ČR, v. v. i.,
pobočka Brno – Environmentální geografie



LESY STŘEDNÍCH POLOH NA PARDUBICKU A JEJICH DRUHOVÁ DIVERZITA

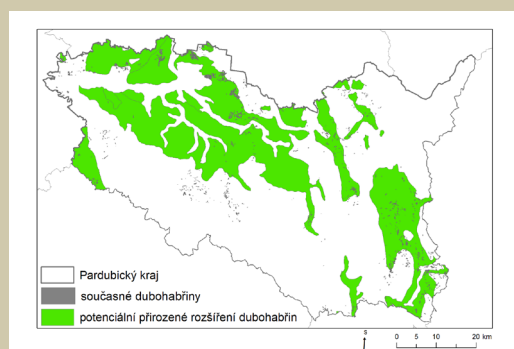
Jan Lacina, Petr Halas

Problém

Pro účely našeho výzkumu byly lesy středních poloh vymezeny jako přírodní biotop „hercynské dubohabřiny L3.1“ (Chytrý et al. 2001) (viz Obr. 5). Tyto lesy se po značnou dobu, ne-li převážnou, vyvíjely za spolupůsobení přírodních podmínek a zemědělského a lesnického využívání člověkem. Navzdory dlouhodobému (tradičnímu) využívání, anebo právě proto, se v nich dodnes uchovalo poměrně pestré druhové složení rostlin s typickými hájovými druhy (příklady na Obr. 1, 2 a 3). V Pardubickém kraji jsou hercynské dubohabřiny zachovány jen fragmentárně – ostrůvkovitě (Obr. 4), proto jsme se rozhodli hledat biogeografické zákonitosti mezi jejich druhovým složením a bohatstvím a současným a minulým využitím krajiny (krajinným pokryvem). Zároveň doufáme, že naše výsledky upozorní na vhodnost uchovat poslední zbytky hercynských dubohabřin tam, kde jsou současným, většinou nikoliv tradičním lesnickým hospodařením přeměňovány na porosty se stanovištně nepůvodními dřevinami (Obr. 6).



Obr. 1, 2, 3 Příklady hájových druhů typických pro hercynské dubohabřiny: 1 – černýš hajní (*Melampyrum nemorosum*); 2 – jaterník podléška (*Hepatica nobilis*), 3 – medovník meduňkolistý (*Melilotis melissophyllum*).



Obr. 4 Rozšíření hercynských dubohabřin v potenciální přirozené vegetaci a v současnosti v Pardubickém kraji.



Obr. 5, 6 Ukázka starého zachovalého porostu hercynských dubohabřin (5) a příklad mladého porostu jasanu na místě dřívějších dubohabřin, navíc se zdevastovaným půdním povrchem působením divoké zvěře (6).

Metoda

Základním nástrojem byly fytocenologické snímky, tj. soupisy všech druhů cévnatých rostlin s odhady jejich pokryvností (v %) na stejné velkých plochách (400 m²) a podíly lesů v okolí zkoumaných lokalit získané s pomocí geografických informačních systémů (GIS). S použitím Spearmanovy korelace byl zjišťován vztah mezi počtem druhů ve fytocenologických snímcích a podílem lesů v jejich okolí v okruzích 500 m, 1000 m, 3000 m a 5000 m.

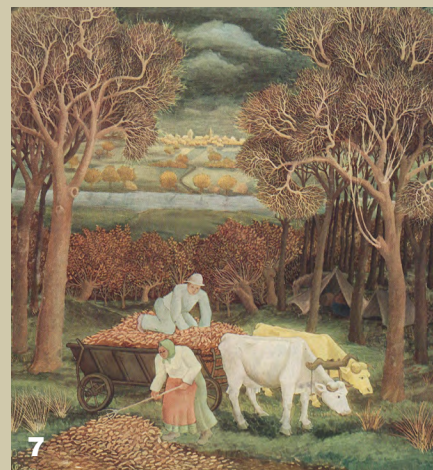
Výsledky

Kvůli výrazné degradaci (např. ruderalizaci, příměsi nepůvodních dřevin) velké části segmentů hercynských dubohabřin, vymapovaných v rámci programu NATURA 2000, se podařilo v roce 2013 najít pouze 20 ploch vhodných pro pořizování fytocenologických zápisů. Velká část vymapovaných segmentů tak nepředstavuje plnohodnotné biotopy.

S pomocí neparametrické Spearmanovy korelace se podařilo prokázat, že počet druhů na fytocenologických plochách pozitivně koreluje s podílem lesů ve vzdálenostech do 1000 m, 3000 m a 5000 m (viz tab. 1). V nejbližším okolí do 500 m se vztah nepodařilo prokázat.

Dosavadní výsledky naznačují, že uchování druhového bohatství hercynských dubohabřin je mimo jiné dáno i konfigurací okolní krajiny.

Poděkování za pomoc s GIS patří RNDr. Janu Divíškovi



Obr. 7 K tradičním způsobům užívání lesa v minulosti patřilo např. i hrabání steliva, zachyceném na malbě Ivana Generaliče z r. 1943.

Tab. 1 Korelace počtu druhů cévnatých rostlin na fytocenologických plochách 400 m² s podílem lesů ve zvolených vzdálenostech.

	Podíl lesů v okruhu:			
	500 m	1000 m	3000 m	5000 m
Celkem druhů	n.s.	0,46*	0,61**	0,57**

Spearmanův neparametrický korelační koeficient rs. Úrovně signifikance: *p<0,05; **p<0,01.